

To samiske psykologer om behandling av samer:

– Kulturbakgrunn viktig

– Uten å anerkjenne kulturell bakgrunn i møte med samiske pasienter risikerer psykologen en pasientrelasjon full av blindflekker.

ODDGEIR JOHANSEN

Psykologene Anne Lene Turi og Margrethe Bals var tydelige i sitt budskap da Nasjonalt kompetansesenter for psykisk helsearbeid arrangerte nettverkssamling for kommunepsykologer i Tromsø 8.-9. april.

Viktige forskjeller

– Vi må anerkjenne at det finnes kulturelle og kontekstuelle (kontekst = sammenheng red.anm.) forskjeller mellom den norske og den samiske befolkningen og at disse forskjellene har betydning for psykisk helsearbeid, sa Turi og Bals.

De mener at spesielt psykologer i de nordlige landsdelene og trøndelagsfylkene bør ha innsikt i kulturelle betingelser som kan prege møter med pasienter med samisk bakgrunn. De to psykologene viste blant annet hvordan historiske traumer kan prege møtet med offentlig helsevesen.

Den kulturelle arven

– Mange med røtter i samisk kultur bærer med seg sorg etter tap av kulturarv og kunnskaper. De har erfaringer med etnisk diskriminering og kan ha et vanskelig forhold til myndigheter og offentlige hjelpeinstanser, fortalte de.

I terapirommet kan det være nyttig for behandler å ha i bakhodet de ulike kulturelle føringene som preger den samiske kulturen, eksempelvis synet på hva som er tabu, («Vi snakker ikke om sånt»), slektssamfunnets krav om at «ingen andre må vite», og rollekompleksiteten som kan oppstå i et lite samfunn der «alle kjenner alle».

Skal ikke «snakke»

– Det kan være sterkt forbundet med tabu å snakke om psykiske vansker, sykdommer og familieliv. Man ønsker å beskytte seg

TAUSHET:

– Hos samer kan det være sterkt forbundet med tabu å snakke om psykiske vansker, sykdommer og familieliv, mener psykologene Anne Lene Turi og Margrethe Bals. (Foto: Per Halvorsen/Psykologforeningen)

selv eller sine. De fleste samer har sterke lojalitetsbånd til familien og stedet familie kommer fra, fortalte Bals og Turi.

De fortalte at det er sosial norm å være diskret både på egne og familiens vegne. «Å snakke» har ikke tradisjonelt vært en måte å løse opp i et problem på. Man skal klare seg selv, forklarte Bals og Turi.

Sykdomsforsatåelsen

De to psykologene la også vekt på forskjellen mellom norsk og

tradisjonell samisk sykdomsforsatåelse.

– Den vestlige modellen, hvor medfødt tilbøyelighet hos en person kan utvikle seg til visse symptomer eller sykdommer, er grunnleggende annerledes enn den ikke-vestlige, som kan prege tradisjonelle samiske miljøer: At noe utenfor individet rammer helsen, og at alt henger sammen med alt. – Samisk kultur er i langt større grad enn den norske preget av skjebnetro, fortalte Bals og Turi.

Mer åndelig

De beskrev en kultur preget av kulturelle påvirkningsagenter som kristendom og troen på tradisjonelle hjelpere - såkalt «læsing».

– Læsing kan for eksempel være å fjerne verk, smerter, psykiske lidelser ved å lese en tekst, gjerne religiøst betont, ifølge de to psykologene.

Bals og Turi understreket betydningen den åndelige dimensjonen har for tradisjonell samisk kultur. Åndeligheten er preget av kristendom, krefter i naturen, ån-

der og tanken om at det bør strebes etter balanse i universet og naturen.

Anne Lene Turi og Margrethe Bals har begge et bein både i kommunehelsetjenesten i Kautokeino og i Samisk nasjonalt kompetansesenter - psykisk helsevern (SANKS).

oddjo@sagat.no

Mii ráhkisvuohta lea?

«Jus dii ráhkistehpet dušše sin geat ráhkistit din, lea go das giitámuš?» (Lukas 6,32). Eatnasat jurddašit sii dihtet mii ráhkisvuohta lea. Muhto mun balan ahte ollugiin lea vearu áddejupmi das mii duohta ja sieiva ráhkisvuohta lea. Mángasiidda lea dát dovdduid ášši.

Jesus sárdnida áibbas ođđa ráhkisvuođa birra. Dán ráhkisvuhtii lea

sátni agape, ja risttalaš oskkus lea dán sánis ođđa sisdoallu. Jesus čilge midjiide dan maid olbmot dábálaččat oaivvildit ráhkisvuođain. Mii lea oahppan ahte mii galgat ráhkistit guhtet guimmiideamet ja dáhttu buot buoremusa nuppiide.

Muhto dat ráhkisvuohta šad- dá mángasii ilá gárži. Dat gáibi- da ruovttoluotta juoidá, gaskaneas

ráhkisvuođa mas addá ja váldá. Muhto Ipmila ráhkisvuohta lea áibbas eará. Dat ráhkisvuohta lea geahčemeahttu iige das gáibiduvvo mihkkege dus. Ipmil dáhttu ahte dát ráhkisvuohta lea vuodđun ja ahte su riikka lea dievva dás. Ráhkisvuohta mii ii dovdda rájiid.

(KPK)